

Čítanie nie je pre každého jednoduché ...

Text: Libuša Šimkovičová, prom.psychologička. Vydala KPPP v Banskej Bystrici v r.1980. Grafický návrh Leo Redlinger. Vtlačili Tlačiarne SNP, n.p., Martin, závod Banská Bystrica v náklade 4000 výtlačkov. Schválené odborom kultúry SKNV pod číslom 68/80-Hr.

Informačný letáčik pre rodičov

Úspešné zvládnutie školskej dochádzky predpokladá u každého dieťaťa, najmä v prvých ročníkoch základnej školy, dobrú úroveň čítania, ktorá je vlastne základom pre získavanie ďalších poznatkov v živote.

Nie každé dieťa zvládne učivo v prvých ročníkoch bez problémov a mnohé zlyhávajú práve v čítaní. Sú to deti, ktoré i napriek tomu, že sú rozumove dostatočne vyspelé a nemajú výraznejšie problémy v ostatných predmetoch, zlyhávajú v čítaní i napriek podpore a pomoci zo strany rodičov a pedagógov. Ich ťažkosti sa prejavujú najmä pri správnom osvojovaní si základných hlások a neskôr pri ich spájaní do slabík a do slov. Zrozumiteľnosť a rýchlosť čítania sú oproti ostatným deťom toho istého ročníka menšie, dieťa sa i vo vyšších ročníkoch doslova morí s čítaním. V kritických prípadoch, práve v dôsledku takéhoto čítania a niekedy i písania (diktáty), dieťa opakuje ročník, ba stáva sa, že je neraz považované aj za "nenormálne" a pedagógovia ho navrhujú do osobitnej školy.

Pri odbornom psychologickom vyšetrení, o ktoré nás obvykle žiada škola, lekár, ale často i rodičia, zistíme, že u dieťaťa ide o tzv. "dyslexiu". Čo je to vlastne dyslexia ?

Podľa oficiálnej definície, prijatej Svetovou neurologickou federáciou v roku 1968, "vývinová dyslexia je špecifická porucha, prejavujúca sa neschopnosťou naučiť sa čítať, napriek tomu, že sa dieťaťu dostáva bežného výukového vedenia, má primeranú inteligenciu a sociokultúrnu príležitosť. Je podmienená poruchami v základných poznávacích schopnostiach, pričom tieto poruchy sú často konštitučného pôvodu". Inými slovami - dyslexia je taká porucha, ktorá sa prejavuje už v počiatočných ročníkoch školskej dochádzky, pričom jej náprava sa v bežných podmienkach školy dá pomerne ťažko zvládnuť. U detí s takouto poruchou môžeme vidieť niektoré typické zvláštnosti, ako napríklad : ťažkosti v poznávaní jednotlivých písmen, zámena písmena za iné, tvarovo, prípadne zvukovo podobné (napríklad : b-d-p; a-e; m-n; k-h; k-b; p-j; š-s; č-c; a podobne). Ďalej sa stretávame s tým, že takéto deti majú ťažkosti v spájaní hlások do slabík, slabík do slov, ťažko čítajú slová, v ktorých sa vyskytuje skupina hlások (napríklad : stôl, tráva, plný, obdobie, hmla a podobne), ktoré komolia, prípadne do slov vsúvajú hlásky, ktoré sa tam nevyskytujú. Dyslektické deti mávajú problémy v dodržiavaní interpunkčných znamienok, nerešpektujú čiarky, bodky, otázniky, nevedia rozlíšiť dĺžku hlások v slove. Po prečítaní textu nevedia často reprodukovať a vlastnými slovami povedať obsah prečítaného. Podobných chýb, akých sa dopúšťajú pri čítaní, dopúšťajú sa i pri písaní - čo však nie je pravidlom.

Čo sa týka správania detí s poruchami čítania, zisťujeme, že k čítaniu majú výraznú nechúť - do čítania ich treba vyslovene nútiť. U takéhoto dieťaťa pramení odpor k čítaniu vlastne z jeho ťažkostí (chýba mu tak prepotrebný zážitok úspechu, ktorý je u všetkých detí nezanedbateľným zdrojom chuti plniť úlohy) a keďže nevie samé prekonať ťažkosti v čítaní, číta nerado a málo, tým sa ešte viac prehlbujú jeho nedostatky v čítaní (ako je známe, osvojovanie si základov čítania predpokladá sústavné tréningové čítanie), chýba mu tak nácvik, potrebný na zlepšenie kvality a rýchlosti čítania. Reakcia rodičov i učiteľov býva zvyčajne taká, že dieťa napomínajú, prípadne i trestajú, čo však nevedie k náprave, ale skôr ku zhoršeniu celkového stavu dieťaťa a v konečnom dôsledku i k jeho neurotizácii. Dieťa sa stáva nadmerne nepozorné, jeho pozornosť je horšia najmä ku koncu dňa, na časté napomínanie reaguje vzdorom a rezignáciou, odmieta vypracúvať úlohy, ba stáva sa, že začne chodiť i poza školu a podobne.

Na záver by sme Vás chceli upozorniť, že dyslektických detí je v našej populácii dosť. Ich porucha je vývinová a jej odstránenie závisí od pomoci dospelých.

Ak rodič zistí, že jeho dieťa má takúto poruchu v čítaní, mal by navštíviť najbližšiu pedagogicko - psychologickú poradňu, kde psychológ zabezpečí nápravu a rodičom odporučí, ako majú s dieťaťom ďalej pracovať a zabezpečiť i spoluprácu so školou formou usmernení a osobných kontaktov.

Súbor pracovných listov pre deti s problémami v čítaní a písaní

Spracovala : Ivana Škodová, metodička KPPP podľa PhDr. V. Rezková : Soubor metod a cvičení k nápravě dyslexie, dysgrafie a dysortografie. Metodické informace PPP NVP 21/82-83
Vyšlo podľa rozhodnutia gremiálnej porady riaditeľa KPPP v júli 1989 pre potreby rodičov a pracovníkov OPPP.

Vážení rodičia !

Tento súbor pracovných listov má pomôcť Vášmu dieťaťu hrovou formou prekonať ťažkosti v čítaní a písaní.

Pri práci s týmito listami je dôležité dodržať niektoré zásady :

1. Nikdy nenúťte dieťa, aby pracovalo s listami, keď je unavené, alebo sa mu nechce. Pokúste sa priviesť ho k "hraniu" s listami pochválením, povzbudením, prípadne drobnou odmenou za správne splnenú úlohu.
2. Snažte sa vyriešiť každý jeden list.
3. Ak dieťa nerozumie inštrukcii uvedenej na každom liste, vysvetlite mu čo má robiť a názorne ukážte riešenie.
4. Riešte spolu s dieťaťom. Dbajte pritom, aby dieťa nahlas rozprávalo všetko čo robí a nahlas si diktovalo aj zápis riešenia. Pokiaľ vidíte, že riešenie nie je správne, opravte chybu hneď. Nedopustite, aby napísalo nesprávne riešenie. Chyby by sa tým upevňovali. To isté platí aj pri písaní cvičných diktátov a domácich úloh.
5. Keď má dieťa s riešením niektorého pracovného listu veľké problémy vracajte sa k podobnému typu úloh častejšie, až kým ich nezvládne bez chyby.
6. Každý správne vyriešený pracovný list môžete odmeniť symbolicky červeným bodom, hviezdíčkou, pečiatkou. Nikdy neznámkuje ! Povzbudíte tým dieťa do ďalšej práce. Môžete mu sľúbiť konkrétnu odmenu po vypracovaní všetkých listov celého súboru (hračku, knihu, sladkosť, výlet a podobne). Sľub musíte dodržať. Veríme, že Vám táto pomôcka uľahčí prekonávanie problémov Vášho dieťaťa pri písaní a čítaní, aj keď vyžaduje venovať dieťaťu viac času a trpezlivosti.

Ďalšie námety a hry na prácu s deťmi s problémami v čítaní a písaní.

- rozstrihajte stranu z časopisu. Úlohou dieťaťa je poskladať ju do pôvodného celku.
- rozstrihajte článok z detského časopisu na vety, prípadne slová. Úlohou dieťaťa je poskladať časti do pôvodného textu.
- nechajte dieťa rôznofarebne vyčiarokovať v starých časopisoch osobitne tvrdé spoluhlásky, mäkké spoluhlásky alebo jednotlivé písmená, ktoré si najviac mýli a zamieňa za iné.
- taktiež môže podčiarkovať v texte len tie slová, ktoré sa začínajú prípadne končia daným písmenom (v,d,b a podobne).
- pri prechádzke môžeme menovať rôzne predmety nachádzajúce sa na ulici. Dieťa má pohotovo určiť, či sa nachádza na pravej alebo ľavej strane v smere chôdze.

- súťaž v hľadani. Dáme deťom zoznamy predmetov, ktoré majú sústrediť v určitom časovom limite na jedno miesto. Kto splní úlohu skôr - vyhráva. Podobne môžeme napísať 10 príkazov napríklad Zdvihni pravú ruku! Stoj na pravej nohe 1 minútu. a podobne. Kto splní všetko presne, dostane odmenu.

- hádanky na rozvoj sluchového rozlišovania, Hovoríme dieťaťu zrozumiteľne dvojice slov a dieťa má určiť, či sú celkom rovnaké, alebo odlišné. Začíname slabikami, potom jednoslabičnými slovami (dom - dym, pes - pes a podobne).

- určíme si spoločne základ slova a našou úlohou je striedavo hovoriť slová, ktoré obsahujú tento základ - napríklad CHOD - východ, príchod, pochod, rozchod a tak ďalej. Kto zo spoluhráčov povie posledný správne slovo - vyhráva.